

TÜRK DİLİ

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni

ULUĞ ÖNDER ATATÜRK'ÜN KAMUTAYDA İKİ TÜRKÇE SÖYLEVİ

Dil devrimi işinin de ulu yaratıcısı olan, Türk Dili Araştırma Kurumunu kuran ve koruyan Uluğ Önder Atatürk, bu yüksek ve kutsal işte ilk ve en parlak örnekleri vermiştir. Bunlardan ikisini tarihsel birer anıt olarak buraya almakla övünüyor ve onurlanıyoruz.

Bu iki anıtsal söylevden birini Atatürk 1/11/1934 te Dördüncü Kamutayın son toplantısını açarken, ötekini de 1/3/1935 te Beşinci Kamutayın ilk toplandığı gün kendisini yeniden Türkiye Cumurluk Başkanlığına seçmesi üzerine söylemiştir.

1/11/1934 AÇIŞ SÖYLEVİ

“ Büyük Millet Meclisinin dördüncü devresinin dördüncü toplanma yılını açarken, ulusun değerli vekillerine saygılarımı sunarım.

“Geçen yıl içinde, yurdda çok gerekli işler görülmüştür. Dış işlerindeki arasız çalışmalarımız da, siyasamıza; ulusal ülkümüze uygun olarak başarılmıştır. Bundan ötürü, Büyük Meclisin ulus işlerindeki özeni, ulusumuzun canlılığı, gerçekten öğünç ile anılmaya değer.

“Arkadaşlar,

“Ülkenin ekonomik kurumunu berkiterek genişletmek en

önde tuttuğumuz işlerdendir. Onun için, sanayi programımızı, durmadan, yürütmekteyiz.

“Tasarlanan fabrikalardan çoğunun temelleri atılmıştır; hepsinin kurulup işletilmesi için, fence, maliyece gerekenler de bulunmuştur. .

“Ülkenin, en belli eksikliğini giderecek olan bu fabrikaları, çok geçmeden, kurup işletmek, hükûmetin en önde göreceği işlerden olacaktır.

“Ticaret bağılıklarımız, karşılıklı, denk, anlaşmalar çerçevesi içindedir.

“Ökonomik sıkıntının ortaya çıkardığı yeni gidişler içinde, yeni ticaret yöndemlerinin iyilikleri görülmüştür. Ancak, bir yandan da, dış ticaretimizi, yardımcı kurumlarla, doğru bilgilerle kolaylaştırmak yolları araştırılmalıdır.

“Arkadaşlar,

“Bilirsiniz ki, dışarıya sattıklarımızın başlıcası, ekim ürünlerimizdir. Bu yıl, ürünlerimizden bir nicesinin değeri geçen yıllara göre daha elverişli olmuştur.

“Yapılan siloların da, yurdumuzun üstün güzellikte olan ürünlerini piyasalara tanıtmakta çok yardımı olacaktır. Bununla birlikte, ekim işine; ürünlerimizin artırılmasına, bütün özeninizi vermeniz çok yerinde olur.

“Arkadaşlar,

“Yurdun bayındırlığı programı da büyük emekle durmadan yürütülmektedir.

“Bugün, yapılmakta bulunan yeni demiryolları beş yüz kilometreyi geçmektedir. Satın alınanlarla birlikte Devlet elindeki demiryollarımız beş bin kilometreyi geçer.

“Arkadaşlar,

“Geçen yıl, bütçede alınan tutumlardan, ölçülerden ayrılmıyarak yürümeye özenle çalışılmaktadır. Devlet gelirinin, oranlandığı gibi gerçekleştirileceği çok umulur. Türk parası sağlam değerini tutmaktadır. Hükûmet bu siyasaya çok değer vermektedir; bundan böyle de bu siyasadan ayrılmıyacaktır.

“Ergani ödücünün, üçüncü bölümü de, bu yıl, beklenildiği gibi kaparmıştır. Ulusumuzun, böylelikle, hem devletin maliyeye olan gücüne güvenini, hem de bayındırlık siyasamıza verdiği değeri, bir daha göstermiş olması, övünülecek bir erginliktir.

“Devlet işlerini maliyeye sağlam bir temel üzerine kurmak için Millet Meclisinin gösterdiği uyanıklığı övgülerle anarım.

“Ulusun, ulus gençlerinin, çocuklarının sağlıkları, sağlamlıkları, gürbüzlükleri, üzerine düştüğümüz çok gerekli bir diriklik iştir. Sağlık Soysal Yardım Bakanlığının bu yönden bize kıvanç verecek yolda çalışmakta olduğunu görmekteyiz.

“Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da, Türk tarihini, doğru temelleri üstüne kurmak; öz Türk diline, değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı verimlere ereceğine şimdiden inanabilirsiniz.

“Arkadaşlar,

“Güzel san’atlerin hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir.

Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.

“Bugün dinletmeye yeltenilen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları, bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak; bu güzeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir.

“Kültür İşleri Bakanlığının buna değerince özen vermesini, kamunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim.

“Arkadaşlar,

“Uluslararası siyasa acunu, geçen yıl içinde korunma kaygusuna düştü; bu yüzden bütün ülkelerde silâhlanmaya hız verildi.

“Cumuriyet Hükümeti de, bundan dolayı, bir yandan, ulusal koruma gücünü pekiştirmeye çalışırken, bir yandan da barışın sarsılmaması için, ulusların birlikte çalışmasına umut veren yoldan ayrılmamak uğrunda elinden geleni esirgememiştir.

“Cumuriyet Türkiyesinin, dostluklarına çözülmaz bağlılığı, geçmiş yıllarda, türlü işlerde denenmiştir. Ulusumuzun acunca tanınmış özlüğünün gereği de karşılıklı verilmiş sözü tutmaktır. Buna ne türlü özenildiği, bundan böyle de özenileceği bellidir.

“Balkan antlaşması, Balkan Devletlerinin, biribirinin varlıklarına özel saygı beslemesini gözönünde tutan mutlu bir belgedir.

“Bunun, sınırların korunmasında, gerçek bir değeri olduğu besbellidir.

“Ankarada toplanmış olan Balkan Antlaşma Divanının, verimli, yerinde, çalışmasını ulusumuz sevgi ile karşıladı.

“Arkadaşlar,

“Ulusumuz, genel ekonomik, genel siyasal karışıklığı büyük olgunlukla karşılamıştır; kendine gösterilen yolun doğruluğunu anlamıştır; yeniden çıkabilecek güçlükleri yenmeye de anık olduğunu göstermiştir.

“Son belediye seçimlerinde, rey kullanabilecek olanların yüzde yetmiş beşinden çoğu reylerini kullanmışlardır.

“Ulusun, içerde birliğinin, hem belli, hem denenmiş olması, gelecek için, en büyük güvençtir.

“Arkadaşlar,

“Dördüncü Büyük Millet Meclisi, ulus birliğinde, devlet siyasasında yüksek çalışma değerini göstermiştir. Bu toplantı yılındaki çalışmalarınız sırasında, size gelecek ulus işleri için de en doğru yolları bulup göstereceğinize güvenimiz vardır.

Toplantınız kutlu olsun.

BİRİNCİ SÖYLEVDEKİ ÖZ TÜRKÇE SÖZLER

Bu söylevdeki öz türkçe sözlerin, kullanılış sırasıyla, osmanlıca ve fransızcada karşılıkları anlamları şu listede görebilirsiniz:

Öz türkçe sözler	Osmanlıcası	Fransızcası
Sayın	Güzide, muhterem	Honorable
Üye	Aza, unsur, uzuv	Membre
Ulus	Millet	Nation
Genel, (gen, geniş)	Umumî	Général
Siyasa (yasa)	Siyaset	Politique
Ulusai (ulus)	Millî	National
Yöndem	Usul	Procédé
Özen	İtina, dikkat	Attention
Öğünç, övünç	İftihar	Fierté
Öğünmek	Fahretmek	

Öz türkçe sözlür	Osmanlıcası	Fransızcası
Ökonomik	İktisadî	Economique
Kurum (kurmak)	Teşkilât	Organisation
Berkitmek	Tahkim etmek	Consolider
Gerekmek	İcap etmek, lâzım olmak	
Gerekenler	İcap edenler, lâzım olanlar	Conditions nécessaires
Denk	Muadil, müsavi	Equilibre, balance
Ekim	Ziraat	Agriculture
Ürün	Hasılat, mahsul	Produit
Bayındırlık	İmar, umran	
Bayındır	Mamur	
Arıtmak	Tasfiye etmek	Sélectionner
Oranlamak	Tahmin etmek	Prévoir
Ödünç	İstikraz	Emprunt
Güç	Kudret, kuvvet	Force
Öğmek, övmek	Sena etmek	Louer
Dirilik (dirik)	Hayatî	Vital
Soysal (soy)	İçtimâî	Social
Bakanlık	Vekâlet, nezaret	Ministère
Bakan	Vekil, nazır	Ministre
Kural	Kaide	Régle
Güzey	Saye, gölge	Grace à.
Evren	Felek, kâinat	Univers
Evrensel	Âlemşümül	Universel
Pekiştirmek	Takviye etmek	Fortifier
Barış	Sulh	Paix
Gereği gibi	İcabı gibi	Comme il faudrait, tel qu'il faut
Ant	Aht	
Antlaşma	Misak	Pacte
Özel (öz)	Hususî	Particulier
Üzel	Ezel, evvel	
Mutlu	Bahtiyar, me'sut	Heureux
Belge	Hüccet, vesika	Document
Siyasal	Siyasî	Politique
Anımk	Hazır olmak	Etre prêt
Anık	Amade, hazır	Prêt
Güvenç	İstinatgâh, zahir	Appui
Güven	İtimat	Confiance
Kutlu	Mütayemmen	Beni

1 / 3 / 1935 SÖYLEVİ

“Kamutayın Sayın Üyeleri;

“Kamutayca, beni bu seçim devresi içinde, Cumurluk Başkanlığına seçmek yönüne, yüksek Türk Ulusu adına, göstermiş olduğunuz büyük güvenden dolayı, eğilerek, hepinize saygılarımı sunarım.

“Reisicümhur sıfatile Cümhuriyetin kanunlarına ve hakimiyeti milliye esaslarına riayet ve bunları müdafaa, Türk milletinin saadetine sadıkane ve bütün kuvvetimle sarfı mesai, Türk Devletine teveccüh edecek her tehlikeyi kemali şiddetle men, Türkiyenin şan ve şerefine vikaye ve ilâya ve deruhde ettiğim vazifenin icabatına hasrı nefsetmekten ayrılmıyacağıma namusum üzerine söz veririm.” [*]

“Bayanlar, Baylar;

“Bu içtiğim andla, üzerime aldığım onurlu ödevin kutsal olduğu kadar ağır da bulunduğunu pek iyi anlıyorum. Buna, benim özel gücüm, ancak, sizin, seçkin arkadaşlarımla ayrılmaz birliği ve arasız yardımı ile yetebilir. Bu değerli güvencin benden esirgenmiyeceğine inanım büyüktür.

“Arkadaşlarım; kıtınızdan çekilirken, başladığınız önemli yurt ve ulus işlerinde sizler için, verimli, mutlu çalışmalar dilerim.,,

[*] Teşkilâtı Esasiye Kanununun 38 inci maddesindeki yemin metni

İKİNCİ SÖYLEVDEKİ ÖZ TÜRKÇE SÖZLER

Bu söylevdeki başlıca öz türkçe sözlerle karşılıkları da şunlardır:

Öz türkçe sözler	Osmanlıcası	Fransızcası
Kamutay	Türkiye Büyük Millet Meclisi	La grande Assemblée National
Sayın	Muhterem	Honorable
Üye	Aza	Membre
Seçim	İntihap	Élection
Ulus	Millet	Nation
Güven, güvenç	İtimat	Confiance
Ant	Yemin	Serment
Ödev	Vazife	Devoir
Kutsal	Kudsi	Sacré
Özel	Şahsi	Personnel
Güç	Kuvvet	Pouvoir
Seçkin	Müntehap, güzide	Élu
Önemli	Mühim	İmportant